

Nightmare Before Christmas

Filmen "Nightmare Before Christmas" lockar med en finstämd och klurigt skruvad skräckfantasi kring våra traditioner runt Julens högtider. I sann Tim Burtons anda får vi en bitterljuv berättelse som bjuder in till spännande diskussioner runt våra olika traditioner liksom kring vårt behov av rädsla och skrämsel.

Rekommenderad för åk 5

EN FILMHANDLEDNING AV
PER ERICSSON & ANDREAS HOFFSTEN

Handling

"Det var så länge sen att många har glömt/I en värld du kanske sett när du drömt.", en inledande röst berättar att nu är det dags att börja fundera på var våra högtider kommer ifrån. I "The Nightmare Before Christmas" har varje högtid nämligen sin egen stad där alla figurer bor i väntan på nästa "framträdande" under sin speciella högtid.

Till tonerna av musikalnumret "This is Halloween" blir vi presenterade för "Halloween town" och dess invånare som består av spöken, vampyrer och andra lite läskiga typer. Mest skrämmande av dem alla är Jack Skellington, ett benrangel som är kungen av Halloween. Alla i Halloween-staden berömmar honom för att han gjort den senaste Halloweenhelgen till den bästa hittills. Men Jack själv är inte nöjd. Han vandrar ensam iväg och sjunger "Jack's lament", en sorgsen sång där han beskriver hur

trött han är på att hela tiden vara skrämmande och gör samma sak år efter år. Den enda som ser honom är Sally. En flickdocka som känner igen sig i Jacks önskan att vara någon annan, någon annanstans.

Jack vandrar sorgsen genom natten och i skogen hittar han en dörr som ser ut som en julgran. Han öppnar den och hamnar i "Christmas town", Julstaden. Jack undrar vad det är för plats och blir så förhåxad av alla ljus, kulörta kulor och invånarnas glada leenden att han exalterat sjunger en sång, "What's this?".

I Halloweenstaden undrar alla var Jack är när han plötsligt återvänder med julklappar och nya idéer. I "Town meeting song" berättar Jack om julen och dess traditioner. Jack är besatt av vad det är med julen som får alla på så gott humör. Han söker upp en galen vetenskapsman för hjälp, samma vetenskapsman som skapat Sally. Dockan som är förtjust i Jack men som hålls fången av sin skapare. Men Jack hittar ingen lösning med hjälp av vetenskapliga undersökningar och han bestämmer sig istället för att stjäla julen.

Jack tar hjälp av stadens invånare. Han ber tre barn att hjälpa honom att kidnappa Tomten. Barnen sjunger om sitt uppdrag i sången "Kidnap the Sandy Claws". Sally tycker inte alls om Jacks plan och försöker varna honom. Hon känner på sig att Jacks jul kommer att bli en katastrof. Det kan vi alla ana när vi ser hur Halloweenstadens invånare försöker upprepa julens sånger och traditioner men utan att förstå dess kärna och innebörd. Allt färgas nämligen av en mörk och melankolisk ton.

Sally syr motvilligt en tomtedräkt till Jack och de små busbarnen återvänder till Halloweenstaden med jultomten och de gömmer honom hemma hos den ondsinta

Oogie Boogie Man som vi hör hota tomten i "Oogie Boogie song".

Sally anar fortfarande oråd och försöker stoppa Jack att åka iväg med sin egenhändigt gjorda renslåde genom att skapa en dimma som gör att han inte kan lyfta. Men hon misslyckas och Jack drar iväg över himlen. Sally sjunger ut sin oro i "Sally's song".

Jack är exalterad och vill verkligen göra en bra jul för människorna - men allt blir fel. Julklapparna visar sig vara skrämmande och farliga saker, långt ifrån vad vi associerar med leksaker. De är ju trots allt tillverkade i Halloween-staden. Det blir panik hos alla barn som väntat på tomten och ryktet går över jorden om att tomten inte är att lita på längre. Människorna barrikaderar sina hem för att inte den smala tomten ska kunna komma in och lämna sina hemska julklappar. Men Jack är fortfarande glad. När militären skjuter missiler på honom så tolkar han det som ett fyrverkeri för att fira hans gärning. Sally däremot förstår att hon måste göra något och ger sig iväg för att släppa jultomten fri men stoppas av Oogie Boogie Man.

Jack träffas till slut av en missil och Halloweenstaden sörjer. Människorna sörjer också. De väntar fortfarande på den riktiga tomten. Men Jack vaknar till liv och han förstår att han handlat fel och att han är Pumpakungen och inget annat. Vilket han berättar om i sången "Poor Jack". Jack skyndar för att hämta tillbaka den riktiga tomten och han lyckas hjälpa Sally och Jultomten att komma loss från Oogie Boogie Man. Tomten sticker iväg för att rädda julen och Jack återvänder till Halloweenstaden tillsammans med Sally och filmen slutar med att de omfamnar varandra i en kyss.

Burton och stil

Tim Burton är en filmregissör som har en väldigt egen stil. Det går ofta att se att det är en "Burton-film". En visuell stil som ofta brukar beskrivas som gothliknande och det går att se i filmer som "Edward Scissorhands", "Sleepy Hollow" och "Sweeney Todd". Hans stil är minst sagt tydlig även i "Nightmare Before Christmas" som trots att den inte är regisserad av Tim Burton, utan av Henry Selick, ändå brukar beskrivas som en Burton-film.

- Tim Burtons filmer brukar ofta förknippas med ordet goth. Var kommer det uttrycket ifrån? Och hur ser något som är "goth" ut?

Tim Burton har andra detaljer som brukar återkomma. En av dem är skådespelaren Johnny Depp som har varit med i sex av Burtons filmer. Men den kanske viktigaste och tydligaste samarbetspartnern är kompositören Danny Elfman som har gjort filmmusiken till de flesta av Burtons filmer, inklusive "Nightmare Before Christmas". Danny Elfman sjunger även Jacks sånger.

"Nightmare Before Christmas" är en animerad film men den är inte en tecknad film utan en dockanimation. Vilket kan vara både enklare och svårare att producera jämfört med att teckna.

- Hur beskriver ni musiken i "Nightmare Before Christmas"?

- Har eleverna sett några andra dockanimationer?

Testa gärna att göra egna animationer. Att jobba med dockanimation i skolan uppmuntrar till samarbete och problemlösning i grupp. Film som gestaltsform och kunskapskälla behöver inte begränsas till vissa skolämnen utan är tvärtom ett lysande tillfälle till ämnesintegration. Dels genom att man inom filmen kan utforska vilka ämnen som helst, men också för att produktionen av animerad dockfilm rymmer så många olika typer av arbetssuppgifter. Om du som lärare är osäker på hur man kan komma igång kontakta ditt regionala resurscenter för film. De kan säkert hjälpa dig på vägen. Du hittar en lista över alla regionala resurscenter på <http://www.sfi.se/sv/varastod/Regionala-stod/Om-regionala-resurscenter/>

Högtider och traditioner

Högtider fyller en viktig funktion i de flesta människors liv. I alla kulturer och i alla tider, så vitt vi vet, har man firat olika högtider. Det har handlat om att fira förändringar i årstider, religiösa högtider eller andra ceremonier. I "Nightmare Before Christmas", som ju är en ameri-

kansk film, är det två högtider som står i centrum; julen och Halloween.

- Vilka högtider känner ni till? Och vad är det man firar?
- Vi firar ju jul i Sverige vilket ursprungligen är en kristen högtid där Jesus födelse högtidlighålls, men hur kom jul-tomten in i bilden? Och vet eleverna vad det finns för skillnader mellan en svensk jul och hur man firar på andra håll i världen, nu och förr i tiden?
- Intervjua gärna äldre familjemedlemmar om hur de firade jul och andra högtider när de var små.

Halloween är en högtid som inte varit så vanligt förekommande i Sverige men som uppmärksammats mer under senare år. Det är en högtid som kom till USA med immigranter från Irland, England och Nederländerna i en blandning av olika traditioner. I USA firar man Halloween 31 oktober. I Sverige brukar det vara lite förvirrat kring datumet eftersom vi har en egen högtidsdag som heter Alla helgons dag och som inte har ett fast datum utan varierar mellan 31 oktober och 6 november.

- Vad vet eleverna om Halloween? Varför har man en högtid där man försöker skrämmas? Finns det fler sådana högtider?

I "Nightmare Before Christmas" ställs allt på sin ända. Det är helt ok för människorna att bli skrämda på Halloween men inte på julen. Då blir det skrämmande hotfullt, för kanske är det så att det vilar något djupare bakom traditionerna.

- Vad tror ni händer om man ändrar på traditionerna för mycket och för fort? Varför har vi traditioner, vilken betydelse har de för oss?

I tv-serien "Seinfeld" uppfinnar karaktären Georges pappa sin egen högtid, "Festivus". Där använder man en aluminiumstång som ersättning för julgranen och de som deltar måste ställa upp på "airing of grievances" där man berättar för de andra på vilka sätt den man riktar sig till har gjort en besviken under det gångna året. Sedan genomförs "The feats of strength" då man brottas och på så sätt reder ut sina problem.

- Om du fick hitta på en egen högtid. Vad skulle den heta? Hur, när och vad skulle man fira?
- Tror ni att det i "Nightmare Before Christmas" finns en ironi över den - enligt många - alltför kommersialiserade och överdrivet gulliga julen? Motivera.

Skräck på film

Vi människor har i alla tider dragits till att utforska vår rädsla via berättelser om monster, mord och mysterier. Det gäller inte minst filmade berättelser. Skräckfilmen är i stort sett lika gammal som filmmediet självt och det är ganska talande att Dracula är den mest filmade karaktären av alla. Halloween är en högtid som fyller samma behov, att närma sig det skrämmande i ordnade former.

- Skräckfilm brukar vara speciellt populärt hos tonåringar och många menar att man ser filmkaraktärernas förvandlingar som en förlängning av den hormonella förändring som pågår i deras egna kroppar. Varför tror eleverna att det finns ett så stort behov av att bli skrämmd? Vad är det vi söker när vi utsätter oss för rädslan?
- Vilken är den "läskigaste" film som eleverna har sett? Be dem förklara varför och se om det går att hitta några återkommande teman.
- Hur gör man för att något ska bli skrämmande? Skriv eller filma egna spökhistorier.

Produktionsuppgifter

USA 1993

Producent: Tim Burton & Denise Di Novi

Manus: Caroline Thompson

Regi: Henry Selick

Foto: Pete Kozachik

Musik: Danny Elfman

Klippning: Stan Webb

Tekniska uppgifter

Längd: 76 minuter

Format: Vidfilm 1,85:1

Ljud: Dolby stereo 04

Svensk text

Censur: Från 11 år

Svensk premiär: 25 november 1994

Distribution

Svenska Filminstitutet/Rotebro Filmservice, Box 27126, 102 52

Stockholm Tel 08-666 3781, fax 08-666 3787 Mail:

filmbokningen@sfi.se

Redaktion

Film i hela landet, Svenska Filminstitutet, november 2009